

Hermanis Paukšs

Nāves kalns

(viencēliens)

GUSTAVS

JUSTS

ADELĪNA

ROBERTS

PRIESTERIS

KALNU GARS

1.aina

KLAJUMS KALNĀ BLAKUS TAKAI. DEG UGUNSKURS. PRIESTERA
VADĪBĀ UZNĀK GUSTAVS, JUSTS, ADELĪNA UN ROBERTS.

JUSTS. Lūk, pirmā nometne

Un pirmais ugunskurs!

Sirds saldās šausmās dreb.

Cik daudzi

Te baudījuši malku pēdējo...

Nu mums ir jāizlemj,

Kurš pirmais

Dosies baisā aizsaulē,

Un kuriem

Cerības tiks saglabātas

Līdz kalna galam tikt.

Vai balsosim?

Vai varbūt kāds no mums

Grib labprātīgi iznīcībā doties?

GUSTAVS. Es gribu.

JUSTS. Tu - veiksmīgs uzņēmējs?

GUSTS. Jā - man patiešām

Ir bijis viss,

Ko cilvēks kārot var -

Gan sekmes mācībās,

Gan veiksmē darbā -

Kur citi naudu zaudēja,

Es riskēju un guvu -

Es nezinu,

Kas trūkums ir un posts,

Ar prieku katra banka

Aizdevumus dod,

Neviena sieviete

Vēl nav man atteikusi -

Tam visam klāt

Vēl brīnišķīga sieva -

Gan skaista, gudra,

Uzticīga tā -

Gan četri bērni -

Mazas izcilības -

Plūc laurus mācībās un sportā,

Mūzikā...

Daudz draugu man

Un apkārt mīļi radi...

Bet jūtu es -

Tie manu naudu mīl, ne mani...

Caur vārdiem “mīlais vīrs”
 Un “mīlo tētiņ”
 Es tikai vienu dzirdu -
 “Ak, mans mīlais maks!”
 Un tāpat cauri vārdiem -
 “Sveiks, labais draugs!”
 Un “Tēvocīt, labdien!” -
 Man ausīs tikai naudas šķinda skan...
 Cik daudz es esmu darījis,
 Lai izputētu!...
 Lai redzētu,
 Kā mani uzrunās, kad būšu nabags...
 Velti viss -
 Jo muļķīgākus darījumus slēdzu -
 Jo vairāk naudas nāk -
 Kaut pakaries...
 Man slima dvēsele,
 Jums mani nesaprast...
 Es vēlos nāvē iet,
 Tā dodot iespēju jums kādam
 Pie Kalnu Gara nokļūt virsotnē
 Un dzirdēt gudros vārdus,
 Kas ļaus jums - nelaimīgiem -
 Mainīt likteni.

JUSTS. Bet kāpēc pats tu nevēlies
 Tos gudros vārdus dzirdēt?
 Tie mainīt var ir tavu likteni!

ROBERTS. Tu liecies mierā!
 Ja cilvēks mīļuprāt grib nāvē iet,

Tā aiztaupot mums izlemšanas pūles -

Kas tev ko kasīties?!

JUSTS. Es esmu dzejnieks.

No katra mirkļa vēlos izspiest tik,

Cik izspiest var.

Un vēl mazliet.

GUSTAVS. Es esmu izspiedis no savas dzīves

Jau pārāk daudz.

Vēl vēlos

Nolēkt no šīs klints.

Ja citi neiebilst.

ROBERTS. Beidz muldēt! Ātrāk lec!

Pirms neesi vēl pārdomājis!

GUSTAVS. Ko sacīs priesteris?

PRIESTERIS. Tavs lēmums - likumīgs.

Ardievu, draugs!

GUSTAVS. Ardievu!

JUSTS. Ļauj paspiest roku

Tev uz atvadām -

Drīz tiksimies!

ROBERTS. Tur netiekas!

JUSTS. Kas grib - tie satiekas!

ROBERTS. Ha! Dzejnieks!...

JUSTS. Paej nost! (Gustavam)

Ardievu!

GUSTAVS. Ardievu, dzejniek -

Vari ticēt man -

Nekad vēl bijis neesmu

Tik laimīgs!

JUSTS. Es ticu.

ADELĪNA. Vai drīkstu es pirms nāves

Tevi noskūpstīt?

GUSTAVS. Bet protams! Nāc! (skūpstā viņu) Ardievu!

ADELĪNA. Ardievu, laimīgais! Es jūtu -

Mēs satiksiemies drīz!

GUSTAVS. Kas zina... (nolēc no klints)

JUSTS. Baiss tumsā zvēro bezdibens.

Viens liktens izšķirts -

Pārējie iet tālāk.

PRIESTERIS. Jā - nāciet!

PRIESTERA VADĪBĀ VISI DODAS TĀLĀK PA TAKU AUGŠUP KALNĀ.

2.aina

KLAJUMS AUGSTĀK BLAKUS TAKAI. DEG UGUNSKURS. PRIESTERA VADĪBĀ UZNĀK JUSTS, ADELĪNA UN ROBERTS.

JUSTS. Lūk, otrā apmetne

Un otrais ugunskurs.

Un atkal

Vienam tas būs pēdējais.

ROBERTS. Kāpēc tu skatījies uz mani?!

JUSTS. Es?... Tāpat vien.

Var sacīt - nejauši.

ROBERTS. Nē - nejauši tā neskatās!

JUSTS. Nu, labi - piedod!

PRIESTERIS. Kā nu būs?

Vai jābalso? Vai brīvprātīgi
Kāds no ceļa atsakās?

KLUSUMS.

PRISTERIS. Ja brīvprātīgo nav,
Tad jābalso.

ROBERTS. Vai tiešām nav neviena,
Kas grib labprāt mirt?!

JUSTS. Tu drīksti pieteikties!

ROBERTS. Bet kāpēc es?!

JUSTS. Kāpēc kāds cits?

ROBERTS. Es visu mūžu esmu mocījies un cietis!

Kopš dzimšanas es esmu bijis pazemots un liegts!

Es izsviestsatejā... Tad nezin kāpēc izglābts...

Tad sistis un badā mērdēts... Daudzkārt izvarots...

Par smerdeli es tiku saukāts skolā...

Ar mani draudzēties nav gribējis neviens...

No miskastēm es esmu barojies un ģērbies...

Par sievietēm ir sapņot nedrīkstēju -

Pat vecas, piedzērušās maukas

No manis bēga kā no mēra nakts...

ADELĪNA. Nabadziņš...

JUSTS. Es tavā vietā negaidītu vairs ne mirkli
Un steigšus mestos lejā no šīs klints!

ROBERTS. To dari savā vietā!

JUSTS. Ar savu vietu man ir citi plāni.

ROBERTS (Adelīnai). Tad varbūt tu,
Kas izskaties tik laba,

Ar mieru esi bezdibenī lēkt?

ADELĪNA. Vēl nē.

ROBERTS. Visapkārt atkal aukstums...

Ņirgas... atteikums...

PRIESTERIS. Tad ņemiet balsošanas lapas

Un katrs vienu vārdu uzrakstiet -

To,

Kuram jāmirst!

Lūk, Adelīna, Roberts, Justs..

ROBERTS. Ko es te rakstīšu?!

Jau tagad zinu -

Tie abi manu vārdu ierakstīs!

PRIESTERIS. Kas zina...

Mēdz visvisādi dzīvē gadīties...

ROBERTS. Jā - citiem mēdz, ne man!

PRIESTERIS. Nu dodiet lapas!...(skatās)

Par Adelīnu nav nevienas balss...

Par Justu viena...

Bet divas nolemj nāvei Robertu...

ROBERTS. Nu?! Ko es teicu?!

JUSTS. Tev nāve nesīs atpestīšanu.

ROBERTS. Bet dzīvot?! Kaut mirkli dzīvot!

Es esmu piedzimis,

Bet dzīvojis vēl neesmu ne brīdi!

Es esmu tikai mocījies un centies izturēt!

JUSTS. Tu zināji it visus noteikumus,

Kad nāci šurp!

ROBERTS. Jā... zināju...

Un tomēr - cerēju!

JUSTS. Un kamēr ceri - tikmēr dzīvo!

ROBERTS. Jā? Tad jau esmu

Es vienmēr dzīvojis -

Jo cerēt nebeidzu nekad!

Paldies par tādu mierinājumu

Un dzīvi!

PRIESTERIS. Bet tagad lec - ir laiks!

ROBERTS. Un atkal aukstums... atkal vienaldzība...

Varbūt, ka Adelīna

Skūpstu sniegs pirms nāves -

Tāpat kā Gustavam?

ADELĪNA. Labprāt. (noskūpstā uz pieres)

ROBERTS. Bet kāpēc tik uz pieres?!

ADELĪNA. Tas bija māšas skūpstis.

ROBERTS. Bet kāpēc māšas?!

Kāpēc ne kaislīgs mīļākās uz lūpām-

Tāpat kā Gustavam?!

JUSTS. Viņš aizgāja labprāt un neko neprasīja.

ROBERTS. Nu ja - jo viņam bijis viss!

Gan nauda, dzīvoklis, gan sievietes!

Viņš bija desmit dzīves vienā dzīvojis

Un tāpēc apnīcis!

PRIESTERIS. Tu kavē mūs! (iesit Robertam ar nūju pa galvu un nogrūž no klints) Nu varam tālāk iet!

JUSTS. Nu vēl viens nelaimīgais laimīgs ticis -

Patiesi brīnumains un svēts šis kalns!

JUSTS UN ADELĪNA DODAS PAKAĻ PRIESTERIM TĀLĀK AUGŠUP PA TAKU.

3.aina

KLAJUMS AR UGUNSKURU VĒL AUGSTĀK KALNĀ. UZNĀK
PRIESTERIS, ADELĪNA UN JUSTS.

JUSTS. Lūk, trešais ugunskurs -

Sirds saldi notrīs -

Lūk nometne, kur mūžs tiks piepildīts.

Es tevi mīlu, daiļā Adelīna,

Un dodos nāvē gaišs un apgarots!

ADELĪNA. Nē, Just, tā nedari! Es tevi mīlu arī!

Bet ne jau tāpēc ļauj man nāvē iet

Un dot tev iespēju līdz Kalnu Garam tikt!

Es esmu neglābjami slima, un nācu šurp,

Lai kāda labā upurētu to,

Kam citādi nav vērtības un jēgas!

JUSTS. Tu mani mīli, Adelīna?

Tas vairāk nekā uzdrīkstējos cerēt!

Vēl gandarītāks varu tagad nāvē iet!

Bet tu kāp tālāk -

Ar cerību, ka Gars spēs līdzēt tev!

ADELĪNA. Gas nespēs līdzēt man!

Bet tev tas iedos spēku,

Kas jauniem vārdiem dzimt liks tavā dvēselē!

JUSTS. Nekad es nekalpoju svešiem gariem -

Vien savējam - šis gars ir mūžam brīvs -

Un tas tur - augšā - man nav vajadzīgs!

Man visa dzīve - burvīgs piedzīvojums -

Sirds to ar šādu nāvi nobeigt grib!

ADELĪNA. Bet neatstāj te, mīļais, mani vienu!

Ja dzīvību tev dāvāt nespēju -

Nem mani nāvē līdz!

JUSTS. Dod roku!

ADELĪNA. Turi cieši!

PRIESTERIS. Ei, ei! Jūs abi!

Tas pret noteikumiem!

Ir viena pienākums vēl augstāk kāpt!

Lai izšķir loze!

JUSTS. Mēs spēlājam virsū taviem noteikumiem!

Mums pienākumus raksta tikai sirds!

Un putna lidojums ir mūsu loze!

Tu, priester, neaizliegsi

Laimīgajiem mirt!

Uz priekšu, Adelīna!

ADELĪNA. Ak, Dievs! Vēl tāda laime!

ABI, ROKĀS SAĶĒRUŠIES, NOLEC NO KLINTS.

PRIESTERIS. Stāviet!...

Tas laikam nāca pārāk negaidīti...

Par daudz šai grupā tādu, kas grib mirt...

Un vienīgas, kurš ilgojas pēc dzīves,

Pirms laika tika nāvē aizvadīts...

UZNĀK GUSTAVS.

PRIESTERIS. Tu te?...

Vai, varbūt, tas tavs rēgs?

GUSTAVS. Es priecātos, ja būtu rēgs.

Bet diemžēl esmu dzīvs, jo, lejup krizdams,

Vispirms es gāzos kāda koka lapotnē...

Tad lēcu vēl -

Un iekritu līdz ceļiem mīkstās sūnās...

Tad, nezinādams, ko man tālāk darīt -

Jums pakaļ steidzos.

Tagad esmu klāt.

PRIESTERIS. Viss saprotams - vairs šaubu nav -

Tu esi Kalnu Gara izredzētais -

Jo tieši tev viņš vēlas vēstīt viedos vārdus!

Kāp droši virsotnē!

GUSTAVS. Bet citi?

PRIESTERIS. Neviena cita nav. Tev stāstīt nedrīkstu,

Kā viss tas atgadījās, vien pavēstīt -

Tu esi laimīgais, kam runās Gars!

GUSTAVS. Man mana veiksmē tiešām apnikusi... (seko Priesterim)

4.aina

GUSTAVS VIENS PATS UZKĀPJ KALNA VIRSOTNĒ.

GUSTAVS. Nu, Kalnu Gars -

Es tagad stāvu virsotnē -

Ko teiksi man?

GARS. Dari ko darīdams - apdomā galu!

GUSTAVS. Un tas ir viss?!

GARS. Ko vēl tu gribēji?

GUSTAVS. Es biju cerējis šeit dzirdēt kaut ko gudru!

GARS. Kas vainas teicienam?

GUSTAVS. Nē - vainas jau nekādas -

Bet to es simtiem reižu esmu dzirdējis tur - lejā!...

GARS. Vai tika solīts kaut kas oriģināls?

GUSTAVS. Nē - it kā ne...

GARS. Tad kadas prtenzijas?

GUSTAVS. Patiešām - tām nav iemesla - un tomēr -

Ja jāmaksā ar trijām dzīvībām -

Vai tas tā vērts?

GARS. Kas būtu vērts?

GUSTAVS. Nu, kaut kas tāds...

Kas izgriež smadzenes uz otru pusi...

Kas izpurina dvēseli un liek

It visas lietas skatīt jaunā...

Neparastā gaismā...

GARS. Man tiešām žēl,

Bet neko tamlīdzīgu

Nespēju tev piedāvāt.

PRIESTERIS (parādās Gustavam). Tavs laiks ir beidzies nu -

Laiks lejup kāpt.

GUSTAVS. Ko es tur darīšu?

PRIESTERIS. Tur pārdomāsi visu dzirdēto un redzēto -

Tā radīsies tev jaunas atziņas -

Tās savukārt tu liksi lietā,

Lai turpmāk spētu dzīvot savādāk.

GUSTAVS. Kā - savādāk?

PRIESTERIS. Nu, citādi - ne tā,

Kā dzīvoji līdz šim!

GUSTAVS. Bet kā tas būs?

Kā man ir turpmāk jādzīvo?

PRIESTERIS. To izdomāsi pats,

Kad atgriezīsies.

Gars nedod receptes,

Bet tikai ievirzi,

Kā domāt.

GUSTAVS. Tad es to tagad skaitos dabūjis?

PRIESTERIS. Nu, protams!

GUSTAVS. Ar nāvi neveicas...

Ar dzīvi arī...

Un tad vēl muļķīgs Kalnu Gars

Un viņa Priesteris

Vēl ņem un iznes cauri...

Vien nauda mani mīl

Un tek pa pēdām

Kā klausīgs suns...

Bet kas man pateks,

Ko par to lai pārku?!

PRIESTERIS. Pats izdomāsi.

Tagad - ej!

GUSTAVS. Nu, labi...

Ardievu Gars, ardievu Priesteri...

Lai veicas!

PRIESTERIS. Paldies -

Un tev tāpat!

Ardievu!

GUSTAVS PROM.

PRIESTERIS. Nu, Kalnu Gars -

Un tagad atzīsties ar labu -

Kas tālāk ar šo vīru būs?

GARS. Viņš nenojauš,

Ka ir jau izputējis -

To gaida tiesas izpildītāji, lai vilktu

Nost kreklus pēdējo. Bet sieva -

Ir pakārusies,

Iepriekš nošāvusi bernus

Un citus radus, kas tur patrāpījās tuvumā.

PRIESTERIS. Tas varbūt viņam justies liks

Kaut mazliet laimīgam?

GARS. Nez vai.

Jo kāpdams pāri sava nama sliekšnim,

Viņš pakritīs un būs uz vietas beigts.

PRIESTERIS. Tad gals būs visām mokām.

GARS. Uz mūžu mūžiem.

PRIESTERIS. Lai būtu tā.

Es tagad dodos nu

Pēc grupas nākamās.

Tev tomēr lūdzu -

Ja vari,

Kaut ko filozofiskāku izdomā!

GARS. Es centīšos.

PRIESTERIS. Man prieks. (publikai)

Nu, lūdzu -

Četri nākamie,

Kas kalna virsotni grib sasniegt!

BEIGAS